

---

# ORPHEUS.

HALAK' HAVA, 1790.

---

## I.

### EVIRALLA.

OSSZIÁNNAK TÓLDALÉKJÁBÓL.

---

**T**e Morvának \*) leg - fzebb Leányká-  
ja! \*\*) a' patakos Luthának fiatal fény-  
je! jöjj-elő vénségem' fel - segéllésére!  
jöjj

---

\*) A' Németben Morvennek neveztetik. Én  
hogy Magyar hanghoz jobban hasonlítson,  
Morvának neveztem ezt az akkori Részét  
Scotiának.

\*\*) Málvínát érti itten az ő kedves Menyét,  
Oskár nevű fijának Özvegyét. Az Osszián  
Német fordításfaiban nem tsak a' Leányok,

H

ha-

jöjj 's nyújtsad a' Szenvedőhez fegedelmedet! Ugyan - is mindenkor nyitva van a' te lelked a' könyörületességre; és a' barátság tüze gerjedez a' Te érzékeny melyedben. Oh jöjj - el, és ofzlasd - el az én keservemet. A' te vígasztaló beszédeid muzfika gyanánt vagynak énnékem.

Hozd - elő az én másfzor olly igen kedvelt Hárfámat. Már régen tsak házfontanál és mint fen - hagyott függ az az én ligeteimben. Az esztendők' özöne valamint el - folyt, úgy el - rántott magamat - is magával együtt, és minden örömet el - feprette. Az én szemeim homályosak és el - vagynak hervadva: a' feje-

---

hanem az ifjú Afszonyok - is többnyire Leánykáknak neveztetnek: *Müdcben*. Én úgy ítélem hogy ezt a' szóllás formáját nyájas elő adáfokban mi Magyarok - is bé - vehetjük; ugyan - is ez a' diminutivum *Leányka* mindenkor hízelkedőbb és jelentőbb mint *Leány*.

jemet - is már csak ritka haj szál fedezi. Amaz én hajdan pozsgás inakkal tellyes karom el - van gyengülve, melly a' régibb időkben ijedelme vólt az Ellenségnek. Alíg tudja már ez az én erőtelen kezem azt a' páltzát által - fogni, a' melly most az én refzkető tagjaimnak iftápjá.

Vezess engemet arra a' kősziklás méredekre: ott talám a' le - rohanó patakoknak tsörgése 's a' fivító szeleknek erdeimet keresztül - járó kedves szifzegése, és a' melegítő Napnak könyörületos sűgárai fel - fogják ébresztetni mellyemet valamelly éneknek dallására. A' régi el - folytt időknek emlékezetei úgy jönnek már csak az én elmémbe elő mint amaz hamar el - tűnő képzelések az Ardva \*) fetét völgyeiben.

H 2

Jöj-

---

\*) Ez a' Scotiai Morvának valamelly Megyéje, mellyet itt azért jegyzek - meg, hogy ha még többször - is ilyen forma nevek jönnek - elő, ez a' jegyzésem azokra - is háramoljon.

Jöjjetek-elő Ti ifjúságomnak hajdani Barátjai! Ti Conának régenten kedvesen hangitsáló \*) Énekefői! Hajoljatok - alá a' ti aranyozott felhőtökből \*\*), 's adjátok ti-is figyelmeteket az én énekeimhez. Érzek már is valamelly erőt-vévő lángot fel-lobbanni elmémben; hatalmas szót hallok; melly azt mondja: Hozzad em-

---

\*) A' régi Bardufok többnyire muzsikáltak is énekeik mellett.

\*\*\*) Azt tartották az Ofszián idejében élők, hogy az ő lelkek haláluk után a felhőkben múlatoz, és ott mind azokat a' foglalatofságokat majmozza, a' mellyekben életében leg-inkább gyönyörködött. Azért is a' felhőknek azon tsudállatos változásait, a' mellyek által annyi fok formát öltöznek magokra, az ott lévő Lelkek' tselekedeteinek képzelték. De ezt a' felhők között való múlatozást egyedül tfak a' jó Lelkeknek tulajdonították: mert a' Gonofzok' lelkeik a' fertöknél és posványoknál félyebb nem emelődhettek. Ezen énekben még többször is elő fog jönni ezeknek meg-bizonyítása.



emlékezetbe, ó híres Énekes, a' Te régi jó hírednek még mostan - is ragyogó nagy téteményeit \*) , mert nem sok idő múlva el - enyészel. Majd a' szomorú árnyékozatok meg-homályosítják énekeidnek fényjét, 's majd el-felejtődnek a' te engefztelő hangjaidnak kedveségei. Igen is, engedelmeskedem hatalmas szózat, mert te az én fülemben mindenkor kellemetes vóltál.

Oh! Eviralla! te hajdan dífze az Eri-  
ni Szüzeknek! a' te - róllad való emléke-

H 3

zet

---

\*) Tudom ugyan hogy a' Tétemény ( ennek a' szónak vissza - élésével ) rofsz értelemben is vétetődik, a' mikor a' Varáslónak, és Boszorkányoknak nem elég rendesen tulajdonítatik. De én ennél alkalmatofabb Magyar szót, melly ezt a' deák szót *Facinus* mind jó, mind rofsz értelmében ki-tegyve, nem esmerek. — Most ez nállam, Ofszián után, nagyot jelentő értelemben vétetik.

zet szüntelen özön formán árad az én elmémbe. Halld-meg, ó Malvína, az én ifjúságomnak egy nevezetes tselekedet, az régen el-folytt időknek történeteit.

\* \* \*

**B**éketség uralkodott Morvának minden halmain: Ligeteinkben vígan hangzott mindenfelé a' vidámság' szülő tfigák' \*) körül járása. Szelmának - is válogatott Leánykái a' tölgy fa mellett égő tűz körül innepelő tántzokkal mulatták magokat, 's úgy tfillámlottak mint az égen ama' ragyogó tegez \*\*) szokott, ha az le-hanyatló Napnak lángaló sűgárai annak fok színt mutató oldalait meg-fényesítik: 's úgy rémlett előttem mintha azok a' Leánykák szerelmekre kívánták volna szívemet

ger-

---

\*) Ezek az ejszaki Scotufok a' poharak helyett tfigákkal éltek.

\*\*) Érti a' Szivárványt.

gerjeszteni. De az csak hallgató maradt, és hideg: 's az abba részt-nem-vevőség, mint valamely pántzél bé-fedezte érzéketlen mellyemet.

FINGÁL látá ezt, mofolyog, és így szól: Fijam, már ki-nyíló bimbójában vagyon a' te ifjúságod \*) ortzádon: fel-emelte már a' te karod a' hadakozó lántsát; érzették-is már ellenségeink abbéli erődöt: szépek ugyan a' mi itt termett Leánykáink - is, de még szebbek az Erinü szüzek \*\*). Menj abba a' bódog Szigetbe, Brannónak bőv füvet-termő megyéibe. Ennek az én jó Barátomnak Leánya megérdemli a' te szeretetedet. A' szépség úgy körül-veszi azt mint az öltöző ruha, és az ártatlanság mint valamely pompás takarékos ékesíti az ő ifjúi kellemeteit. Menj, vedd fegyvereidet magadhoz, és

H 4

nyerd-

\*) Az az, már ki-költél a' gyermekégből.

\*\*\*) Hibernia.

nyerd - el azok által ezt a' magát kedvel-  
tető Szépséget.

Engedelmeskedtem szavainak. Három  
Vitézek követték nyomdokaimat; fel - ül-  
tünk a' mi jó Fejedelmünknek \*) fekete  
öblü hajójába; ki - terjesztettük a' mi fejer  
vitorláinkat, 's már által - hasítani kezdénk  
a' tajtékozó mélységet; kelemetesen ragyo-  
gott ama lángoló szemü 's útunkat vezér-  
lő Ül-Erin tfillag \*\*). Víg éneklések közt  
futá - kerefztül hajónk a' haboknak vize-  
nyős útját. A' hallgató Éjnek kormányo-  
zója, a' Hóld, pompáfan fénylett az Ég-  
nek kék héjazatján, és úgy látszott mint-  
ha szeretné fűreszteni oldalait a' tenger'  
reszkető habjaiban. Nékem az - alatt fo-  
sem mentek - ki emlékezetemből az Atyám-  
nak

\*) Az Atyját, Fingált, érti.

\*\*\*) Ez a' tfillag a' Scotiából Hiberniába menők-  
nek Vezére.

nak beszédi, 's ezer meg ezer gondolatok  
 -osztották - fel hánykolódó elmémet.

Mihent a' Napnak reggeli sugári más  
 nap fel-jöttek, láttuk Erinnek zöld ól-  
 dalait, miként terjesztik-ki magokat a'  
 tenger kebeleiben. A' partok' iránjában fe-  
 jér tajtékkal forrottak a' fel-emelkedett  
 habok. Mi a' hajónkat mentől mélyeb-  
 ben igyekeztünk Larnór erdős torkolatjába  
 bé-hajtani: onnét azután a' magafsabbán  
 álló part' fzelén ki-fzállánk.

Magam mindjárt a' gazdálkodást fze-  
 rető Brannó lakásásáról tudakozódtam.  
 Eggy Erini Hazafi el-is vezete a' Legó  
 partjai iránjában az ő tanyájához, és így  
 szóllott: Most itten fok vitéz Iffjúság  
 gyült-összve hogy ama fekete hajú leány-  
 kát, a' szép Evirallát, valamellyike köz-  
 zülök el-nyerje. Brannó azt a' leg-vi-  
 tézebbnek ajándékozza oda; 's tsak a' győ-  
 zedelmeskedő fogja ezt a' Szépséget miut

fajátját bírhatni. Azért - is most egyedül ez a' Leányzó a' Fejedelmek vesfengéseinek a' tzélja, ő lévén ezekben a' viadalokban szánva a' leg-erősebbnek.

Ezek a' szók tűzbe gerjesztették mellyemet, 's bizó szívemet bennem bátorságra ingerlették. Azon - kívül atzél fedezte már tetemeimet; kezem közzé pedig fénylő lántsa vólt szorítva. Brannó meg - látá jövetelünket, és hozzánk küldé ama már őszbe - egyveledett Snivánt, mind azért hogy minket vendégül asztalához hívjon: mind pedig hogy útunk' tzélját tőlünk ki - tanulja. Ez az Öreg a' Vénségnek lafű lépéfiivel felénk ballagott, 's így szólta - meg merő beszéddel bennünket.

Mire valók ezek az atzél fegyverek? Ha úgy jöttök ti, idegen föld Lakosi, mint barátok, hozzánk, e' történetben Brannó benneteket a' maga hajlékaiban jó szívvel fog látni, mert ma fogja a' kelle-

me-

metes Eviralla annak a' Vitéznek ölelő karait szerentséfsé tenni, a' kinek győzedelmeskedő lántsája, a' lántsa törésben másokat meg-haladván, a' győzedelemmel tündökleni fog.

Tifzteletre méltó Öreg, így felelék neki: a' mi lépéseinket békeféség vezetí Braunóhoz. Még fiatal ugyan az én karom, és az én eddíg való hadi tetteim aprólékok: de bátorság gerjedez az én meljemben. Tudd-meg azt, Vitézek' származattja vagyok én!

A' Bárdus ezen szavaimra visszátére: mi pedig nyomban követénk őtet, és tsak-hamar el-is érénk, a' Braunó gazdálkodó Majorjaihoz.

Ez a' nagy szívű Bajnok előnkbe jöve. Férfiúi szelidség 's kegyes nézés ékesítette az ő ábrázatjait: és az ő ki-de-rültt homloka szívének jóságát bizonyított-

totta. Isten hozott benneteket, gy szóla, Idegen földnek fiai, Isten hozott a' Brannó örömeft - szállást - adó tornyaihoz. \*) Réfzesüljetek ti is az ő vidamító tfigáinak \*\*) el-közfönéseiben. réfzesüljetek a' lántsa-töresben is. De bizony erősnek kell azon Vitéz karjainak lenni, a' ki Innisfail \*\*\*) Fejedelmeit meg-győzni bízik, 's a' tartandó viadalban az ő erejének majd hasonlíthatatlannak.

Vezér! ezt adám feleletül: Az én Eleim vitéz tetteiknek fényje lobog az én lelkemben-is. Még ifjú vagyok ugyan én: de az én jó híremnek ki-fugározását el-lenségeimnek közepette rendjeiknek megbontásával kerefem. El - eshetem Vitéz! de meg-győzettetéfem mindenkor betsületemre fog váni.

Ból-

\*) Ezek valóságos tornyok nem voltak, hanem csak látzfatosabb jelek.

\*\*) A' tfigákról már volt oda - fellyebb szó.

\*\*\*) Ez valamelly tartományja Hiberniának.



Bódog a' te Atyád, ó Ifjú! így fo-  
hajta Brannó, de még bódogabb az a'  
Leányzó, a' kibe te belé szeretsz. Dí-  
csérettel fõgja azt körül-venni a' te jó  
híred neved, 's a' te vitézséged az õ dí-  
szet is fel-emeli. Oh bár Eviralla lehet-  
ne a' te házafod, úgy örömben folyná-  
nak-el az én esztendeim 's örömeft hág-  
nék az én síromba alá, 's kedvem-töltve  
nézném el-enyézfõ napjaimat.

Már mindenképpen készen vala a'  
vendéglõ-afzta. Módosan és halkan lé-  
pe-bé Eviralla. Hónál fejérbb fátyol fe-  
dezte-el piruló ábrázatját. Az õ nagy  
kék szemeit föld felé függesztette-le.  
Méltóság vette-körül deli lépéseit, 's  
eggy fénylõ könnyetske esett tündöklõen  
alá szép artzáira. Szemérmesen üle az-  
után le a' Vendégek' közibe. Magas fel-  
ütõdésekkel ugrott akkor az én nyugtot  
nem találó szívem, 's lármázó vérem hir-  
telen el-folyá minden ereimet. Szokatlan  
terh

terh szorítá mellyemet, 's álló helyjemben, mint valamelly homályal körül - vétetett, éppen úgy állék; és az én felhaborgott elmém előtt szüntelen tsak annak a' szép Leánykának képe mutogatta magát.

Már a' vidám hárfának fület - gyönyörködtető hangja minden felé zengett az énekek között. Az én lelkem tsaknem el - olvadt ezeknek a' hangoknak gyönyörű ejtésein, mert a' szívem mint valamelly sebes folyamat úgy ragadtaték - el ezen énekek által. **A'** midjőn tsak hirtelen, nem - reménltt zenebonáskodás háborítá - meg örömünket. Már villámlottak mindenfelé a' félig ki - vontt fegyverek, 's már ilyen garázda szók hallattatának: **Hogy? hogy?** Hát ez az idegen Fiú tétődik minékünk előnkbe? Majd majd meg fogja ő látni hogy úgy leszén ő mi általunk semmivé tétetve mint a' Pufztai köd szokott a' szeleknek reá - rohanni szokott otromjai miatt el - múltni.

Én

En erre egész tsendefséggel kelék felhelyemből, 's kordélynak állítottam tsak, ezt a' rút maga - hitt büszke fenyegetést. A' szép Leányzónak szemei követték ezt az én meg - mozdulásomat; 's úgy tetszett a' fülemnek mintha egy meg - fojtódott sóhajtáska ütött volna ki meljéből.

A' kürtöknek rekedező szózatja hívott már bennünket a' lántsa - törésnek bizonytalan viadaljára. Lothmár, amaz Galmal földének kemény Vadász \* ) állott ki először ellenem 's gúnyolva tsufolta ifjúságomat: de az én kardom' éle ketté törte paizsát, és el - diribolta az ő körös-fából készült lántsája' nyelét. Ekkor mindjárt egyfzeribe vissza - vonám ellene felvontt fegyveremet. Lothmár, meg - szé-  
gye-

---

\* ) Ezek az Északi Scotufok igen szerettek vadászni; úgy hogy Ofsziának némelly énekei szerint még a' lelkek-is gyakorlották a' fehérekben a' Vadászatot.

gyenülve és egész meg-háborodással tére onnét vissza.

Azután a' veres hajú Szulinnak bízakodó ereje hága-bé a' viadal piatzára. Truttzolva forgatta ellenem az ő mélyén bé-süllyedtt szemeit, 's egyenesen fel-állottak borzas szemöldökének fertéi. Háromszor lyukasztá - által paizfomat. A' pallofa-is háromszor érte fíakomat. Vilám formán szapora szikrákat szórtanak kerengő kardjaink. Itt immár fel-indúla bennem bátor szívemnek büszkesége. Mérgefen meg-ragadám őtet, 's egyszeriben a' földre terítém. Ordítva harapott a' porba; 's Legósz partjai vissza-hangzották ezt az ő ifzonyatos földre-rohanását. \*)

An-

---

\*) Az olyan földre való esés, mellyet még az Ecchó is hanggal vissza-ád, nagyobb kitért érdemel, mint sem azt tsak tsupa efés-fel elő-adni.

Annak - utánna Cornák lépe - bé felette  
 difzes móddal, 's tündöklő hadi - kézszület-  
 ben. Ennél szebb Iffjat nem lehet látni  
 Erinnek füvel gazdag minden határjaiban.  
 Esztendeinkre nézve eggy időbeliek valánk.  
 Az ő járása úri volt és nemes. A' terme-  
 te magas és kartsú, 's olyan mint a' to-  
 poly - fák' fiatalosai Kutha vizenyős völ-  
 gyében. De keferűség űlt az ő homlokán,  
 és az ő ortzái halaványok valának. Az  
 én szívem belé szeretett ebbe az Iffjúba.  
 Gyakran el - mellözte a' kardom, hogy  
 meg - ne febesíttse ; gyakran igyekeztem  
 napjait meg - menteni: de ő maga önként  
 belé - rohana ötet - kémellő pallosomba.  
 Vér tsergedeze az ő febes veréssel ugrán-  
 dozó mellyéből: az én szemeimből pedig  
 könnyek záporjai hullottak: Oda nyujtám  
 jobb kezemet a' Bajnoknak \*) és a' bé-  
 kef-

---

\*) Ez a' szó: *Bajnok* most az ő igaz értelmében  
 van ide téve; ugyan - is a' *Baj-vivók*, az az

keféségnek tsendes szavait szóllám. Gyengédeden meg - fogá kezemet, 's így szól-  
la: Idegen Iffjú! én örömeft meg - halok,  
mert úgy - is a' keferűség el - nyomta nap-  
jaimat. Eviralla meg - vetette az én sze-  
retetemet; meg - vetette rimánykodásimat 's  
kefergéseimet. Ezt a' Leánykát te érdemi-  
led tsak meg egyedül, mért te mind nagy  
szívvel születettél, mind pedig vitéz  
vagy. Mond - meg nékie hogy meg - bo-  
tsátom az én meg - vettetésemet; mond-  
meg nékie hogy örömeft hágoz a' kopor-  
sóba. De emelj egy követ az én hí-  
rem' fel - maradására. Hadd hintsen arra  
az

---

Duellálók, hívtak *Bajnokoknak*; *Bajnak* pe-  
dig a' Régiek azt az ügyet nevezték, a'  
miért a' Viadal, vagy - is Baj - vívás tör-  
tént. De ámbár ez így légyen, még sem  
tagadhatom, hogy tsak olyan szónk sints  
a' Magyar Nyelvben, melly a' *Héroft* ki - te-  
gye. Athlétánál bizony a' Bajnok több,  
mert az tsak *maga - hánytogatásdért* küzdött;  
de ez mindenkor valamelly ügyért,

az a' Leányka ollykor - ollykor szánakoz-  
va virágotskákat. Bár tsak valaha egy-  
könyetskéje nedvesíténé - meg azt az én  
keskeny síromat: Ez az én egyetlen  
egy óhajtáóm. Ezt a' keveset talám  
meg fogja adhatni az én árnyékomnak. \*)

Szólni akartam, de a' bellőlem ki-  
szakadó főhajtások el - szorították szavai-  
mat. El - vetém mérszire a' palfot. Kar-  
jaim közzé fogam az Iffat. De ah! már  
az ő lelke el - repült az ő Öfseinek szel-  
lős hajlékaiba. \*)

Háromszor emeltem - fel szavamát ;  
hogy ujjabb viadalra hívjam - ki a' Vité-  
zeket ; háromszor kerengtettem palfomat ;  
háromszor ütöttem - meg a' paizsomat - is ;  
de egy Bajnok sem mutatá magát. Irtóz-

I 2

tak

\*) Itten - is szélezés vagon a' felhőkben való  
múlatásra.

\*\*) Hasonlóképpen itt is:

tak az én karomnak erejétől, 's a' kék szemű szép Leánykát önként nékem engedték.

Harmad' napig múltam Brannó hajlékaiban. Negyed' napra bé-vezetett ama' Szépnek titkos kamarájába. Előmbe jöve az maga - is Leány - tárfainak feregében dízses és kellemetes pompával, 's olyan volt közöttök mint a' Hóld, mikor annak a' több tsillagok meg - esméri uralkodását, és magokat meg - szégyenülve aláza - tofan meg - vonják. Én a' győzedelmes - kedő lántsát lábainál le - tevém, 's szerelemnek beszédi folytak rebegve ajakimról. Az örömtői fel - emelődött az én el - ragadtatott lelkem. A' nemes Brannó szíve - is, úgy látszott, tűzbe gerjede. Által - fogván azután engem már el - vénültt kar - jai közzé: Oh bár! óh bár az én jó Ba - rátomnak fia vólnál! ama' hatalmas Fin - gálnak fia vólnál! akkor vólna ez az én boldogságom tökéletes. Igen - is, oh!

igen-



igen-is fia vagyok én annak a' te jó barátodnak! Fingál', Fingál' fia vagyok én! vagyok Ofszián! Ezt ki-mondván a' melyének estem. A' mi könnyeink egygyüvé folytanak 's öfzve egyeledtenek. Sokáig tartottuk így magunkat öfzve tsatolva.

\* \* \*

Illyen volt az én ifjúságom, Malvína. Már most vak és el-hagyatott vagyok. Arnyékozatok homályosítják az én Lelkemet: de ollykor még-is a' régi énekeimben való gyönyörködésnek sugári elmémet meg-vidamítják, 's valamitskét enyhítik keservemet.

Énekesek! készítsétek-el az én Síromat, 's az én kedves szép Evirallám mellé tégyetek; 's ha az esztendő'k' forgása vissza hozza a' tavaszt a' mi halmainkra, énekeljeteK egy emlékeztető éneket ama

---

valaha híres Kónai Bárdus \*) dítseretére.  
Magasztaljátok Ofsziánt, a' ti szenvedő  
barátotokat!

**BÁRÓ IDŐSB RÁDAY GEDÉON.**

---

**II.**

---

\*) Magát érti.

II.  
**ENYIM JULISKA! \*)**

---

**Ö**römömmek gyönyörű hajnala tetfzik!  
 Jegyefem már, kit akartam, Juliánám!  
 Jegyefem már Juliánám! — örömöm' hajnala  
 tetfzik!

Ha Juliskám maga szívébe vesz' engem,  
 Nem irigylem sem ama' Gracchusok' Anyját,  
 Sem ama' Trójai Hertzeg piperézett Helená-  
 ját.

Az Apollóm' 's Eratóm' karjai közzül  
 Megyek immár Julifom' karjai közzé,  
 Julifom' karjai közzül meg' azok' karjai közzé.

Te vagy immár bizodalnam! Te reményem!  
 Te maradj tárgya szerelmeknek örökre  
 Juli kintsem! Juli szépem! Juli díszem! Juli  
 fényem!

D. FÖLDI.

---

\*) Ez az érdeemes, Nyelvünk' elő-segálléfe kö-  
 rül olly szerentséfen fáradozó Hazafi-társ  
 D. Welfprémi Urnak Leányát jegyzette-el.

## III.

\* \* \* R A.

Irigy tsuka! mért mártzongod  
 Azt, a' ki téged nem sért?  
 Ne ásítózz, tedd-le gondod,  
 Méltatlan' ne szomjúzz vért.

Hogy lehetsz olly érzéketlen?  
 A' jó hirt mért gyalázod?  
 Nem borzadsz é te kegyetlen  
 Társadra fenni mázod?

Úgy van! úgy van! Némellyeknek  
 Belső érdemek ha nints,  
 Mást gögöfen nevetgetnek;  
 El-értt tárgy ez! nekik kints!

Meg-bánod még irigy állat,  
 Rád kerül a' gyáfzos fors;  
 Kóftold tfak Te; nem vonsz vállat  
 Melly keferü ez a' bors!

Ki-

Kígyót nevel kebelében  
 Minden irígy álnok fziú; —  
 Ne hidj néki! mert begyében  
 Fel-vontt' áll a' mérges iv.

WÁLYI ANDRÁS.

IV.

E T E L E

a'

TSONKA-TORONYBAN.

**E**gek! — értzes Egek! mire juttattatok?  
 Vallyon mit vétettem hogy rám borzadtatok?  
 Tsak szerettem; — híven szerettem:  
 Mind ez az, a' mit vétettem.  
 Még - is így dühöskedtek!  
 Szívemben mérges tört keverték!

Fejedelem voltam; tekinteteskedtem.  
 Reménlő hív szívvel Honnyomból ki-tértem;  
 Hogy Etelka, ama Liliom!  
 Lenne holtig-való tárdom — —  
 De jaj! oda mindenem!  
 El-röppent, füstbe ment reményem.

Győzedelmeskedett az Istentelenség;  
 Egész porig tepert a' ravasz irigység.  
 Im rab vagyok. — Otsmány fog-lyukban,  
 Rettentő kemény békóban  
 Durva lántzot pengetek;  
 Testemben, Lelkemben reszketek.

Hol vagy szép Etelka? — Jer nézzed Hívedet  
 Ki úgy kedveltelek mint fáját éltemet. —  
 Oh Kegyefem! Érted szénvedek:  
 Azért örömeft szénvedek,  
 Tsak hogy majdan elé-lép  
 A' Halál, melly engem széllyel-tép.

Szívem dobog; várom a' végső rendelést,  
 Ártatlan fejemre a' halálos végzést. —  
 Jaj! ki léfzen, a' ki segíttsen?  
 E' gyalázattól meg-mentsen?

Oh

Oh küldj mérget kedvesem!  
Inkább így húnyjon - el életem,

**E'** tömlözt, mellynek most fenekén heverek,  
'S a' rágó Vafak közt reszketve pihegek,  
Tefz majd vallást néked felőlem,  
Hogy hozzád kötött szerelmem  
Addig forrott szívemben,  
Mig a' vér meg - nem hült eremben.

D Ö M E.

V.

E T E L K A

Etele' fogságát meg - hallja;  
El - ájúl; fel - eszmélikedik; reszket.

**R**émítő hírt hállok! —  
— Ah! meg - halok —

Lelkem! készülj: mert én tovább e' kinok közt  
Nem maradhatok.

Ha-

Hatalmas Istenek!

Hogy túrtétek?

Az Igazság mellett ki-kelni vallyon mért

Nem akartatok?

Im sir, jajgat az Ártatlanság;

Zászlót emelt a' vad gonofzság.

A' nyájas Etele,

Lelkem' fele!

Szoros, mély üregben, a' Tsonka-toronyban.

Sanyárgattatik.

Tsak szomjú Hohért vár

Fejére már — —

Ki gondolta volna, hogy eggy ravaiz Róka

Ennyire mehet?

Hát én szenvedjem - é?

Engedjem - é?

Ah! nem. — Ha Etele meg-hal, Eteknának

Élni nem lehet.

Eggyütt fogja fejemet Véle

A' Pallónak le-szelni éle: —

Igy hát kegyetlenül

Hírtelenül

Él'tünk, melly tsak mostan kezd vala bimbózni,

Le-nyefettetik.

D Ö M E.

VI.



VI.  
ANÁKREONNAK

XLVd. DALA.

TROCHEUS LÁBAKON.

Vénus Afszony fánta férje  
A' Lemnusi hámorjában  
Füstös kézzel kalapála  
Tegzet 's nyilat Cupidónak

E' horgokat maga Vénus  
Édes mézzel hintegette ;  
De Cupidó mind epével.

Egykor Márs is ütközetről  
Vissza - térvén , tsak be - toppan  
A' műhelybe , 's mint szokása ,  
Mord dárdáját villogtatja.  
Kezdi ofztán egyre , másra ,  
A' nyilakat forgatgatni.

A' Szerelem mondja néki  
Úgy é bizony jó sallyoskák!

Ha

Ha kételkedsz , meg - próbálhadd. —  
 E' szavára Mária közölök  
 Hirtelen csak fel - kap egyet  
 'S azt emelni próbálgatja.

Mofolyogja Vénus Afszony.

Erre Mária nagyot fohajtva ,  
 Jaj , be fulyos ! vidd - el , vidd - el !  
 Mond Cupídó ; már csak tartsd - meg.

A. J.

---

## VII.

# ÉDES BÁNAT.

---

**I**tt kell hagynom szívem' felét ,  
 Itt szerelmemet !

El - tiltotta tőlem a' Soró  
 Szerelmemet.

Isten hozzátok , érzékeny  
 Ölelgetések !

Szüz egymásra pillantások,  
 Kedveltt nyögések.

Men-

Mennyi nyájas hang jött számból  
 'S enyelgő ének,  
 Mikor a' hűs Hesperusok  
 Lengedezének!  
 És fel-kapván hangzatimat  
 Szárnyok' hegyére;  
 Siettették Kedvesemnek  
 Nyúgvó helyjére:

Segíték a' häng- hallásra,  
 Gyengé lépésit  
 Arra; a' hól hallja számnak  
 Zeügedezésit;  
 'S hozzám érkezvén; áldoztunk  
 A' Szerelemnek;  
 Magamat tettem Szívének,  
 'S szívét szívemnek.

Már vége van mind ezeknek,  
 Kedveim szünnek!  
 ▲ Hesperus tündérré lett;  
 Szárnyai tűnnek!  
 Forgó szelek sem viszik-el  
 Sok sóhajtásom;  
 Oda a' hól vár szívemmel -  
 Vívó Pajtásom.

HORVÁTH ADÁM.

## VIII.

## A' SZARVAK.

**A** nnak, ki Kedvese felől azt gondolja,  
 Hogy tsupán tsak ötet szereti 's tsókoljá,  
 Eggy szarva van; — *kettő*, a' ki kátzárságát  
 Nem tudván, mutatja alkalmatofságát;  
*Három*, a' ki tudja 's jó májjal fzenvedi;  
*Négy* ki betsületért 's pénzért meg - engedi. —  
 A' ki azt hifzi, hogy nints ezek' rendében,  
 Annak - is *négy*, 's még *eggy nagy* a' közepében.

Cons. ARANKA.

IX.

## IX.

IN

ALEXANDRUM SZ -- AY,

JUVENEM MOLLEM,

dum Castra Martis sequi vellet. \*)

**B**ella paras; bellas sequeris; pugnâeque repu-  
gnas;

Et bellatori sunt tibi bella thori.

**I**mbelles imbellis amas; totusque videris

Mars ad opus Veneris, Martis ad arma Ve-  
nus.

FRANC. LÓNYAY.

X.

\*) Ez a' Deák Epigramma helyet kívánhatott  
gyűjteményemben, mert Magyar Productum.  
Ennekutánna én más jó deák Verseket is  
fel-fogadok ide.

SZÉPHALMY.

K

---

X.  
H Ó L N A P.

---

**O**b ich morgen leben werde  
 Weisz ich nicht gewisz:  
 Aber wenn ich morgen lebe,  
 Dasz ich morgen trinken werde  
 Weisz ich ganz gewisz.

LESSING.

---

Még hólnap élek é? nem é?

Azt nem tudom:

De, ha hólnapra virradok,

Hogy hólnap kantsót forgatok,

Bezzeg tudom!

KAZINCZY.

XI.

## XI.

## B R Ū T U S. \*)

**A**uch du, mein Sohn? — sprach Iulius. —  
 Rom meine Mutter! — dachte Brutus;  
 Und stiefs dich tiefer Dolch der Freyheit:

KAESTNER.

Fijam, te is? — szól Július. —  
 Anyám de Róma! — monda Brútus,  
 'S méljebben döfe-meg Szabadság' szent Vasa!

KÁZINCZY.

K 2

XII.

\*) Cæsar gyilkolói közt látja-meg Brútust, kit annyira szeretett, hogy meg-szokott névvel *fijának* szólítja még most is. — Brútus ezen emlékeztetés által meg-hökken. De csak hamar eszébe jut, hogy ez az, a' ki Rómát, az ő Hazáját, járom alá vetette, 's méljebben döfe-meg tégedet Szabadság' szent Vasa! — Minő festés!

## XII.

## B. O R C Z Y N A K

## NÉMELLY LEVELEI.

## I.

## ORCYHOZ KAZINCZY.

**M**ások, a' kiknek szerentséje vala a' még boldogabb időkben űlni a' kormányon; a' kiket az együtt-evezés mindennapivá tett 's szorosabb barátságra kaptfolt azzal a' felejthetetlen Hajós-Mesterrel, a' ki, a' nyári meleg estve tsendességében, tfillagos éjtszakát 's ki-de-rültt reggelt reménylvén, ki-szállott a' hajóból, 's annak igazgatását ember-kort értt fijára bízta \*), mások, mondom, barát-

---

\* ) B. Orczy Lőrincz Abaújvári Fő-Ispányságát 1784ben le-tette, 's helyjébe fiját B. Orczy Lászlót űltette.



rátságos bizodalommal látogatják ezt a' szent Öreget: én a' ki tsak ki-szállásával vettem a' lapátot erőtlen kezembe \*), a' kinek tsak arra való ideje sem vólt, hogy fiatal hevét mutafsa, azt nem mertem eddig. Mostan ugrom - ki eggy kis ladikba, hogy hírt viheffek kedves Igazgatómnak, mi történt leg - közelébb hajónkkal. Ez a' ki-szaladáfom, ez a' hír - vitelem légyen jele, melly igazán tífztelem őt; 's mint forr háládatos szívem az eránt, kinek föllem vetett reményje ültetett az evezőpadhoz. — — — — —

K 3

II.

---

\*) Kazinczy 1784ben Octob. 13dikán az öreg Orczy által Abaújvármegyének Vice-Notariusává; 25dikén pedig az ifjú Orczy által Törvény Tábla Bíróvá tétetett.

## II.

## V Á L A S Z.

Eörss , 5dik Novemberben 1785.

**A**zon vén Hajós, ki szinte egy esztendő előtt repedezett hajójából kiszállván, még tsendes időben, békés révparton száratgatta penyészes tzeletzuláját, 's el-ázott, meg-avúltt keteputájából kiválasztván még féliben haszna vehető entzenbentzit, le-fzedte (a') széltől szagatott vitorlákat, 's meg-égette (a') szúette lapátokat árbetz fájával együtt, olly reménységgel, hogy (a') nálánál izmosabb erősebb hajós-Kapitány meg-újítván hajóját, (az) új révészekkel, kiket (a') vén Hajós válogatott \*), Kamtsatka felé, hol még egy bölög Nemzet tündök-

---

\*) Érti az Abaujvármegyei Tifztválasztó székét, mellyet el-bútsúzáfakor az öreg Orczy tartott.

döklő thronufon imádja az Igazságot, eleredvén, szerentsés szelekkel meg-tér, 's meg-hozza azt a' drága gyöngyöt, melyből (az) Europai Nemzetek a' köz bódogságot kéfzítik, — azon vén Hajós minden reménységében meg-tsalattatott. **Az új Kormányos hajó-törést szenvedett,** 's más Kapitánynak adatott-által a' kormány. Ez tsajkákra ültette Révész-tárfait, 's nem függ (a') habokat-támasztó szelektől; hajójának forsát nem bizza váfzon lepedőkre, maga erőfs karjával kormányt tartván; tárfaival egyenlő zuhanással bé-mártván az evezőket, húzatja me-revedett inakkal hegyes orrú tsajkáját, és sebefszen vezérli oda, a' hol a' hatalmaktól el-nyomatott, vagy le-tapodott Igazság segítségét kér. — —

Nem tsuda tehát ha mind az Öreg, mind az Iffjabb Kormányofokról el-felejtkezett azon Vidék, hol 20. esztendeig dolgoztunk, fokak', mindenek bódogításán,

sán; Ez ám az emberek' forsa! Tárfok, Barátok, Vérek el-felejtkeznek rólunk. Ezen kis jó Barát, kinek irok, első az Abaújvármegyei el-hagyott Tárfaim közül, ki írásával meg-betsült. Élj bóldogúl, kedves Kazinczym, és hitesd-el magaddal, hogy valamikor íráfoddal engemet meg-keresel, kedves lélszefsz, és ezen jó-szívüségedet, mellyet tapasztalva ismérek, nagyra betsülvén, nemes erköltsü fzemélyjedet mindenkor betsülni fogom, 's ha miben szerentsédnek elő-mozdításában szolgálhatok, el-nem múlatom.

B. ORCZY LÖRINTZ.

P. S. Hát mint vagon Kelcz Úr? mint Zombory és a' többiek? \*) Vallyon a'

---

\*) Confil. Fületinczi Kelcz Antal Úr Abaújvármegyének 1786dikig érdemes és közönségen szeretett Első Vice Ifpányja; Zombory Zfigmond Úr 1784diktől második Vice-Ifpány.

a' Teuto nyelvén tudnak é torzfolkodni?  
 Tsak el-hízem tsendefek most a' Gyü-  
 léfek! Ditez moi, mon cher Kazinczy,  
 Comment vonts les affaires publiques? s'  
 il y a entre le Magistrat l' harmonie re-  
 quise? — — — Ecrivez moi quelque  
 fois, et faites moi partes des nouvelles  
 de Haut-hongrie. Comment 's est fait la  
 Restauration du Comitat de Zemplin? —  
 Votre Correspondence me feroit toute  
 fois chere. Adieu!

---

### III.

Tarna-Eörss, Novbr. ijén, 1786.

Szokott Cortézia nélkül küldöm Levelé-  
 met, és ez nagy hiba volt a' régi vi-  
 lágban; mindazáltal most botsátandó vé-  
 tek, mivel nékem tudtomra nem adatott  
 mi hivatalba lépett az az én kis Barátots-

K 5

kám

kám \*) kinek szereztséjü elő-menetelén mindenkor örvendeztem. El-várom tehát (az) arról való tudósítást, 's akkor helyre hozom, mit el-múiatam. Vallyon nem a' Pesti új Táblához kaptfolta é Felséges Urunk' kegyelme? Ha úgy, tellyes léfzen örömem!

Szánom valóban a' fel-földet, hogy amaz vezett-farkas \*\*) ki már sok jó embert meg-mart, ismét elő-jött, és, a' mi rofszabb, egy vad-bikát bikát fogadott tárfaságába. E' két állat valóban nagy pufztúlást tehetne a' juh-nyájban; főképen ha Páfztor félénk és szunyáta volna. Leskődött az egyik utánnam is! de az  
Or-

---

\*) Így nevezte Orczy Kazinczyt kis termete miatt, noha nálánál maga fem vólt nagyobb.

\*\*) Herofratus Zeleznik! Végtére Felséges Urunk parantsolatjából vasra verettetett. Abstulit hunc tandem — — poena tumultum, Abfolvitqve Deos! —

Ország útján nem mert reám ütni, tudván,  
töltött fegyverrel járok a' hol veszedelem  
vagyon.

Azonban igaz a' Poéta mondása :

Nagy erősz tölgy - fákat döntöget forgó - szél,  
De attól hajló fűz és gyenge nád nem fél.

Vallyon meddig tart Hazánkban az  
árulók' betse? \*) Valahol járok kelek min-  
denütt látom e' Nemzettséget, fent - vifeltt  
fejvel, értz homlokkal sétálni. A' Királyi  
Városok' Bírái közzé ugyan úgy bé tlap-  
tak, hogy alig találkozhatik egygy, kit  
számkivetésbe nem küldöttek. A' mint lá-  
tom, e' tévelygő, tigris - tejen nevelt  
Oroszlán - kölykök most a' kormányon ülő

Na-

---

\*) Voltaire is így panaszolkodik egygy helylyt ezek  
ellen. Les trois maniers. — O delateurs!  
monstres de ma Parrie! Nées de l' Enfer,  
hélas! =

Nagyok ellen agyarkodnak. Kullognak 's  
 lefű hányanak, mint ejthessék törbe prédá-  
 jokat; fenik fogokat azok ellen, kiknek  
 hatalom a' kezekben, 's mivel tüzet hin-  
 tettek a' hamu alá, valóban vigyázva lép-  
 jenek a' Tisztvifelők. Tör, hurok, lépes-  
 ves ző, farkas-verem közt járván, árgofi  
 szemű légyen, ki a' veszedelmet el-ke-  
 rülheti. Mindazáltal recte faciendo. . . .  
 Hivatalját híven bé-töltő Igazság' szere-  
 tő Pólgárnak még el-nem múlt betse;  
 és, tandem bona causa triumphat.

El-múlik reményem ezen égi háború  
 Hazánk felől, 's a' zápor után fel-derül  
 szép Napunk. Igen kezdi a' Felsőség es-  
 mézni ezen árulók' feregét, és már zárja  
 a' réfeket, mellyen mászkáltak titkos sek-  
 reftyéjekbe. Valóban úgy nézem magá-  
 noságomban a' forgó dolgokat, szűnik a'  
 fzelvész Világ' tengerén, tsendesednek a'  
 habok, és a' gondvifelő Felsőség a' bóldog-  
 ságunkra való eszközöket tellyes erővel  
 szer-



ízerzi. — Adjunk már valamit a' Muzsák-  
nak is. Pétzeli' Magyar Henriáfsa ki-jött.  
Most kezemen forog, 's gyönyörködöm  
melly jól fordította Voltairnak munkáját.  
Vagyok jó Barátja.

B. ORCZY.

XIII.

CONS. FÁY ÁGOSTON ÚR'

T. N. ABAÚJVÁRMEGYE

ELSŐBB VICE - ISPÁNYJA',

a' Kafsán

1790ben Martiusnak elsőjén öfzve - gyüle-  
kezett Rendekhez tartott Beszéde.

**M**ég örök emlékezetet érdemlő MARIA  
THERESIA Felséges Afszonyunk-  
nak uralkodása, alatt ifjúságomnak zsengé-  
jében, ezen T. N. Vármegye szolgálatjára  
ér-

érdemesnek ítéltetvén, majd nem 13. esztendeig viselt szolgálatom 1784dik esztendőre ki-terjedett.

Vég bütsút vévén akkor már eléggé viselt hivatalaimtól, nyugodalmas életbe helyeztettem magamat, olly fel-tétellel, hogy a' T. N. Vármegyét tovább hivatalbéli kötelelségből nem szolgálom, hanem mint tsekély tagja, a' köz-jónak elő-mozdításában tölem telhető kész vóltomat el-nem húzom.

Azonban midőn tsendes életemet, Ő Felsege ingyen való kegyelméből már Confiliariusi characterrel is meg-jutalmaztatván, leg-nagyobb nyugalomban így folytattam volna, a' világi dolgoknak forgandósága el-szakasztá annak fonalát, és én véletlenül minden gondolatom ellen ezen T. N. Vármegyében Felseges Uralkodónk Decretuma által Ord. Vice-Ispánynak rendeltettem.

Mi

Mi okozta légyen ezen történetet könnyen által-értheti a' Tekintetes Nemes Vármegye, ha a' köz dolgoknak Német Nyelven és régi szokásainktól egészen különböző új módon való folyamatjának be-hozására elméjét vissza-fordítani méltóztatik:

Mindazonáltal nem tsak ezen, hanem az egész Országnek minden Vármegyéit egy móddal érven az ebbeli Felsőges új Rendelés, mellynek még az én bé-lépésem előtt még volt vetve az ágya, valamint a' Felsőges Parantsolatnak engedelmeskedni tartoztam, úgy az említett decretalis Vice - Ispányi hivatalt annál bátrabban vállaltam, hogy erre nem először fordítottam, a' következő dolgokat pedig által nem láthattam:

Dé minekutánna három egész eszten-deig és négy hólnapig ezen terhes és valóban veszedelmes hivatalt sok érzékeny

szó-

szorongatások közt már viseltem, bőven meg-tanultam, és tapasztalással tapasztaltam fűlyját, ízetlenségeit és számtalan feleletnek terhével öfzve - kaptsoltt állapotját; melly miatt óhajtottam eddig is szabaduláfsomat, de jó módját sem nem láttam, sem fel nem találtam.

El-jöve azonban már az az örvedetes idő, mellyben Felséges Urunknak örökös ditsőfségre méltó szívbeli indulatjából, meg-sértődött régi szokásai 's törvényei édes Hazánknek, 's ezekkel a' Tekintetes Nemes Vármegye köz dolgainak előbbeni mód szerint való folyamatja lábra állítatnak.

Ezen leg-főbb igazságön épült 's törvényes szabadságainkat és szokásinkat helyre-állító Királyi kegyelmes Levél kívánt alkalmatofságot nyújt énnékem, hogy annak hirdetése után a' mennyiben eddig hivatalomat törvénytelenül viseltem, arról  
mint

mint igaz Hazafi nagy örömmel és készséggel le - mondjak, 's az édes Hazámnak botránkozására lévő követ el-hengerítsem.

El - bútsúzván tehát Hivatalomtól, sőt mai naptól fogva viselni sem kívánván, eggyetlen eggy utolsó kérésem az, méltóztatson a' Tekintetes Nemes Vármege tekintetbe venni, hogy én külömbféle útakon vett és fokszor keményen fenyegető 'Felséges Parantsolatokkal le-lévén kötelezve, azokat sem nem változtathattam, sem ellenekre nem tehettem, hanem csak, mint arra rendelt eszköz, vak engedelmességgel tellyesíteni kénytelenítettem.

E' mellett még is nem csak az igazságot ki - szolgáltatni mindenkor kívántam, hanem az illendőséget is szemem előtt hordozván a' hatalmas haboktól hanyattatott köz és különös ügyeket tölem telhetőképven mentegettem 's intézgettem.

L

Tud-

Tudva tehát és magamtól senkinek ártani nem akarván, ha gyarlóságomból vétettem, mentségemre szolgál, hogy én is ember vagyok, a' ki számtalan fok előfordúlt dolgokban minden segítségé nélkül több kedves Hazámfiainak, 's jó-akároimsak távol-létekben magánosan könnyen hibázhattam.

Ha mindazonáltal az én terhes utóbbi szolgálatom, meg-szünéft nem engedő nyughatatlanságom, veszedelemben forgott bersületem, és a' Tekintetes Nemes Vármegyének, mint Nemzettségem hajdani fészékének, szerezetiért, javaimban érzett fok kárainnak tapasztalása, még sem elegendő áldozat a' Tekintetes Nemes Rendek előtt, talám meg-szerzi Öfi és közelébb való Atyaimnak ezen Tekintetes Nemes Vármegyében érdemesebben folytatott Vice-Hispánysága a' Tekintetes Nemes Rendeknek fejenként való további gratziáját és hajlandóságát, melybe nem más végből,  
ha-

hanem további! köz-társaságú fzeretben való életemre nézve magamat alázatosan aján'om, 's egyszer'smind pedig ezen két Nemes Vármegyének nem régiben szám ki - vetésből vissza - tért Authenticumát (petsétjét) Excellentziádnak és a' Tekintetes Nemes Rendeknek által - adom.

**E**zt a' képzelhetetlen kedvességgel hallott Beszédet 's egynehány Vármegyének Magyar Protocollumait olvasván, kistsoda az, a' kiben még az a' kívánság támadhatna - fel, hogy bé - állván nem sokára az Ország Gyűlése, ismét a' Deák Nyelv hozattafson - vissza köz - dolgaink folytatások végett? — Ha a' Deák Nyelvet vesszük - elő, úgy örökösen bé - zárjuk a' Tudományok el - terjedése előtt az utat. Egészzen a' Rhetoricáig, az az életünknek csak - nem fele részéig azt a'

nyomorúlt konyhai deákságot tanulnánk egyedül, a' melyet ekkoráig Oskoláinkban és Oskoláinkon kívül hallottunk, 's nem lesz időnk *Valóságoknak* tanulására. Ezen felül nyitva lesz az út a' Magyar szolgálatra mind az előtt, a' ki hazai honnyában el-élni nem tud, 's köztünk kellenségen vagy marqveurságon kezdvén életét, ha azt a' deák dadogást el-nem felejtette, melly valaha egy falusi Orgánista körül ragadott reá, a' Magyar fiak szájából ki-kapja a' kenyeret 's végtére még árulónkká, despotánkká válik. Ellenben ha a' Magyar nyelv hozattatik-bé, (a' mellyre az Uralkodás terhét olly fáradhatatlanúl hordott JÓZSEF Maga-is hajlott, a' deák Nyelvtől el-állván, és utolsó tavalyi Rendelése mellé nem a' Deák, hanem a' Magyar fordítást tétetni parancsolván) Nemzetünkben különös Nemzet válik, örökös fal lesz a' Magyar és nem-Magyar közt vonva, 's az Idegen  
 vagy



vagy Magyarra lesz köztünk, \*) vagy éhhel hal-el; fzeplátomást fogunk elő-menni a' tanulásban, Magyar tsemetéink Magyar nevelőket kapnak, 's a' Mester-ségeken és Tudományokban olly szere-ntés virágzásra lépünk, mint a' millyenne Német Ország lépett, minekutánna a' ki-hóltt Római és az idegen Frantzia Nyelv-től el-állott, 's tulajdon nyelvén kezdette írni könyveit.

E' tzelnek el-érésére pedig el-múlha-tatlanúl 's mindenek felett az kívantatik-meg, hogy az Oskolákban Magyar Nyel-ven tanításon az Ifjúság. Melly annyi-val könnyebben meg-eshetik, mivel már

L 3

ek-

---

\*) Nagy - Váradon egyy Brückner nevű Idegen *Hidafinak* másutt pedig Novacafa nevű Olasz *Ujházinak* nevezette gyermekeit, 's Ma-gyarokká lettek. — Próbálja tsak valaki Svábnak nevezni a' Rakamazi Lakólokat Tokaj mellett, botot kap!

ekkoráig-is fok Magyar könyveink vannak, a' szükségeseket pedig Tanúltjaink el-készíteni képesek lesznek. — Él *Dugonits*; él *Rátz*, él *Horányi*! Révainak ké-szen vagyon egy *Architecturája*; *Novák Természeti Törvényt* ad; — *Sáros-Patakon Szent-Györgyi*, *Öry*, *Szilágyi*, *Szombathi*, — *Debretzenben Sinai*, *Ormós*, *Milesz*, *Szilágyi*, *Hunyadi*, *Benedek*; — *Br-délyben Kovásznai*, *Szatthmári*, a' két *Benkö*; *Bétsben Detsi*; *Komáromban Pé-tzeli*, *Mind-szenti*, *Perlaki*; — *Váradon Fózsa*; — *Miskóltzon Komjáti*, *Szatthmáry Paksi Fózsef*; és *Tóth András*, — *Győrben Rátz*; — *Füreden Horváth*; — *Szatth-mártt Földi*; — *Nagy Bányán Prof. Szabó László*; — *Jászberényben Gellei*, — *Ketskeméten Göböl*; *Halason Tormási*, *Böször-ményben Vétsei*; *Diószegen Fazekas és Lévai*; — *Körösön Kozma*; — *Veröztén Szilvási*, — *Vátzon Turók István*; és a' kit utól említek ugyan, de a' ki mind munkaságára, mind tehetségére nézve az

el-

elsők közzé való, Rimafzombaton Szöke, 's ezeken kívül két Monasticus Barát, a' szép Magyar tollú 's Magyar történeteinkben igen járatos Polemista *P. Leo Maria Szaitz*, és Rozsnyón az én igen kedves Barátom, Franciscanus Concionator *P. Lovasi Benedek* \*) tsak intéft várnak, 's rész szerint írni, rész szerint fordítani készek lesznek. Vétkezik a' Haza ellen, a' ki ezt a' szent fzándékot tellyes erővel elő nem mozdítja! a' ki kész nem lesz ezért minden hasznát, elő-menetelét fel-nem áldozni!

Kitsíny és tsekély mindennek kezdete 's kéntelenek vagyunk meg-vallani, hogy Hazánknek van három vagy négy Vármegyéje, a' mellyben nem találhatni olly Személyt, a' ki a' még fzokatlan Notáriusi

L 4

Ma-

---

\*) Ez Debretzeni deák vala egykor: Papistává 's idővel osztán Franciscanusá lett. Eggy szeretetre méltó igen derék ember.

Magyarságnak meg-feleljen: de avagy nem lehetne é ezen fegíteni? Nintsenek é a' Duna és Tisza partjain olly Ifjak, a' kik szívekre vévén ezt a' szolgálatot, a' melyet honyjoktól való el-távozáfok által a' Nemzetnek hajtándaanak, készek ne légyenek a' Tóth hegyek közzé költözni? 's nem lehet é ezeket az oda-házasodás által oda-való indigenákká tenni? — Ezen felül ha a' Vármegyék egymásnak Gyűléseiknek jegyzettjeiket meg-küldenék, (Levelezéseik magyarul folytak ennekelőtte is) nem lehetne é biztosan reményleni, hogy a' dolog tökéletesen lábra kap? — Hazafiak átkozni fogják hamvainkat Maradékaink, ha nem tellyesítjük azt, a' mire a' Deák ki-hóltt Nyelvtől idegenkedő JÓZSEF önként hajla.

Az a' tekintet, hogy törvényeink de-ákúl vannak, nem vét gátlást ezen szent igyekezetnek. A' Deák Nyelvet nekünk mind a' Törvényért, mind a' Theológiáért,

ért, mind a' Clafsicus Iróknak értéséért, 's az eruditiónak mindenik ágazatiáért kell tanulni, tudni. Tudja azt a' Német, Hollandus, Olafz, Frantzia és Anglus is, noha nem tud olly hadarva beszélni mint mi; noha mi nevetjük őket és tetszünk magunknak, holott a' hol a' Német egy *Gefznert*, *Heynét*, *Millert*, *Erneftit* — egy *Erneftit* mutat! — minékünk igen meg kell elégedniük, ha egy *Szerdabelyit*, egy *Koppit* mutathatunk. — — Folyhatnak azért a' Törvényes perek, a' köz dolgok Magyarúl, hogy a' Corpus Juris és Werbötzi deákúl irattatott; éppen úgy, valamint Magyarúl prédikálhatott Pázmány azért, hogy a' Vulgata deák nyelven irattatott. — Tanuljunk deákúl; sőt tanuljunk Németül is, 's ha reá érünk frantzúl, anglusúl 's Olafzúl-is: de szemeink mindenek felett oda légyenek függesztve, hogy a' Magyar légyen az *első és közönséges*, és hogy azt a' Német, tóth, rátz és oláh

gyermek eggyeránt tanulja, valahol csak benne mód vagyon.

Fejedelmünknek királyi kegyelme 's igazgatói böltséfsége hajlik ezen kívánságára fok Vármegyéinknek. Készek az Irok annak a' Saturnusi időnek közelébb vonására, melly Leopoldnak a' thrónusra léptével virradni kezd: kész a' Pozsonyi és Pesti Nevendék Papság is, Nemzetünk egyik Felekezetének jövendőbeli Vezetője; kész Patak, Debretzen, Erdély, Lofontz, 's több Magyar Oskoláink. A' jövő Ország Gyülése vetheti-meg régen vártt boldogságunk tántoríthatatlan talpkövét, mellyen új Királyunk azon ékeséggel jelen-meg, a' melly utoljára THERESIÁNAK fejét — szent nyágodalom lebegjen örökre imádott hamvai felett! — ékesítette. Ha a' Magyar Nyelvet hozzuk-bé, állani fogunk: ha a' Deák Nyelv hozatik-vissza, később vagy elébb el-öl

az

az idegenek özöne, 's Nemzetünk kortszürzavar lefsz. — Káfsán Martiusnak 8. 1790.

SZÉPHALMY.

XIV.  
U T A Z Á S O K.

E G E R.

Eger, Oétob. 22dikán  
1789.

**M**a az agyagos sár miatt hat triumphális ökrökön jöttem-bé a' Városba, keresztül a' piatzon. Paripáim, medve bőrrel bé-vontt nagy bakom, 's a' kotsi hátuljára fel-kötött három szövetnekem figyelmetefségre ragadták az Egrieket, minden akarta tudni ki vagyok, 's míg a' fo-

fogadóba másztam, egynehány tseléd szaladt meg-tudni, mifsoda Uraság érkezett? — — Meg-változtattam öltözetemet 's ő Exceillentiájánál a' Püspöknél akartam tenni udvarláfomat; de a' helyjett hogy bé erefztettem volna, ebédre hívattattam. A' Püspök délig! el-vala foglalva. Így tehát az Udvarból *Gróff Sztáraynéhez* mentem, a' ki a' mint tudhatod, a' meg-hólt Cancellariusnak a' Püspök Testvérének, Leánya. — Egynehány esztendeje már, hogy én őt esmérem; 's a' betegség, melly nála most gyakor Vendég, előbbi Szépségéből fokot el-fonnyasztott: de azért még is lehet látni mi vólt ez-előtt még kevésfel. Az ellen nem mondhat senki egyebet, hanem hogy kitsíny; igen kitsíny; De — nem az é a' Florentziai Vénus-is? nem az é ez minden gemmaiban a' Régiségnek? — — Azonban igen nagyon meg-tsalatkozol, ha azt hallván hogy igen szép, és azt azon felül, hogy igen kitsíny, azt gondolnád hogy a' Grófné tel-

lyes



lyes lepsz naivetével - is. Éppen nem. Őt el - mosolyodni talám még senki sem látta. Férjfiúi komolyság ül parantsolásra teremtett fekete nagy szemeiben, 's ha fetétben hallanád szólni, azt gondolhatnád, hogy valamelly igen olvasott ifjú Úr raisoniroz. De az ő beszéde távol van minden Pedantereytől, minden keresve - kerestt eruditiótól. A' Frantzia Irók, kikkel igen esméretes, meg - vetették gondolkozásának fundamentumát; ő azt, a' mit egykor olvasott, tsak - nem szóról - szóra tudja, 's azt igen szerentséfen szokta a' maga tulajdonával úgy öszve - fűzni, hogy azon többé az idegen íz meg nem tetfzik.

A' szépségen, elmérségen, olvasáson kívül még más tulajdonságokat - is tsudálhatnál benne, ha valaha olly szerentsés lehetnél őt látni, 's közelebbről esmérni. Meg tántorodni nem tudó állhatatofsággal tür - el minden kedvetlen esetet, akár morais légyen az, akár physikai; nem tud  
 meg-

meg - rettenni semmitől, 's el - készülve 's tsendefen mégyen a' veszedelemnek, ha azt többé ki - nem kerülheti. Vidámsága 's magában meg - elégedést találó nem - esmértt szíve most sem hagyta - el, 's enyhülest és vigasztalást nyújt néki minden történeteiben. — Valóban, ha a' Természet azt, a' mit ő reá vesztegetve hintett, egy Afszony és egy Férjfi között osztotta volna is fel, nem vádolhatta volna irigy fösvenységgel sem egyyike, sem máfika.

Ő Excellentiája a' Püspök kegyes leereszkedéssel fogadott. Vidám volt az egész ebéd felett, 's fel - élesztette azokat, a' kik az eránta való tisztelet miatt némán ültek. — Jelentettem hogy Bétsbe szándékozom, és hogy ezen úttal Pápát is reménylem meg - látni; melly alkalmatossággal ott épített Temploma felől gyönyörködve szólla. Arról majd akkor írok, ha meg - látom; most tsak Önnön - személyé-

jé-

jéről. — Ha Te - is az hiszed, a' mit némely Protestánsok mondanak, hogy intoleráns, hogy üldöz, nagyon tsalatkozol. Sőt inkább semmit sem óhajt annyira, mint a' nyugodalmas egyyefséget; hanem hogy minden teelekedeteiben a' Hierarchia tekintete 's hatalma vagy on szemei előtt. Azért nincs semmi, a' mit el - követni kézf ne légyen. — „Az úgy vagy on! látja Kemed, édes . . . y Uram! mondá egykor nékem, én a' fekete Uniformist viselem, az nékem kötelefségem; én pedig kötelefségemet tellyesíteni akarom. „ — Különben a' Protestánsokat mind udvarában, mind azon kívül olly kegyefséggel fogadja, mintha Catholicusok volnának. Sőt én tudok példát hogy a' jószágaiban lévő Prædicatorok eránt különös kegyefséggel vala. Hogy nem mindeniket szereti 's szenvedi, azon én fel - nem akadok; mert egyy Gróf Eszterháznak, Egri Püspöknek, Fő - Ispánynak, egyy Fő - Cancellarius Testvérjének, némelly mozduláfokat

ne-

nehezebb szenvedni, mintha az Apostolságra a' gyalom mellől, vagy vám kérektől hívattatott volna.

Az az épület, a' melyet most Lyceumnak hívnak, olly jó ízléssel 's olly költséggel tett épület, mellyhez hasonlót nem láttál. Egész négy szeg az, három forra, 's szegleten áll, közel az udvarhoz. Elöl, a' Cathedrale Templommal által-ellenben az exameni Palota, jobb kéz felől a' Bibliotheca, balra az Oskolai Templom, hátul pedig a' Specula áll. Temérdek költséggel szereztetett mindene. A' Mathezisi eszközök inkábbára Londonból hozattak, 's mutatják mit lehetett vala ezen minden hazai példákat felyül-múló igyekezetből reményleni, ha a' Püspök szándéka nem hátráltatott volna. Most a' Normális Oskola 's egynehány Pap kong benne, 's szobái rész szerint készületlenek, rész szerint ürefsek. A' Bibliotheca Mennyezetét Krakker Egri Képiró feftette.

**Az**

Az a' Tridenti Zsinatot adja-elő, magának a' Püspöknek parantsolatjára; 's abban mind az architectura, mind a' grouppok, mind a' Drapperie jobbíthatatlanúl vannak festve. Maupertsch, ki az Oskolai Templom festésére hívatott vala le Bétsből, öfzve-tsapta kezeit midőn a' Bibliotheca ajtaján bé-lépett; 's meg-vallotta, hogy ő ennyit nem tud. — Olly nagy gonddal és olly helyefen tett rajzolást és festést ugyan maga Krakker sem igen tett másutt; 's ez néki kétség kívül sokkal nagyobb munkája az egymás megett álló forok egyenlősége mellett-is, melly a' szem előtt nem olly kedves, mint az itt meg amott hízakofan öfzve-tzoportozott grouppok, a' Jászai Templom' Plaffondján. Már meghólt, 's egy púpos hátú Leányt hagyott maga után, kinél egy Rubensének állított festést, 's Norbert Grundnak némelly Mezőségeit láttam.

M

Az

Az meg-firathatatlan kár, hogy a' Lyceum magasabb helyen nem épült. A' Püspök még akkor olly szándékkal volt, hogy ezt el-vegezvén egy Püspöki Templomot épít a' Római Péter Templomának hasonlatosságára, azon helyen, hol ennek igazság szerint állani kellett volna. Az illyen Profánus ember, mint én vagyok a' Religiót tekintvén, nem állhatja meg hogy fel-ne kiáltson: *Tantum Religio poterat causare!* —

Melly kedvesésgben légyen a' Püspök a' Pápánál, azt ez az anecdotumotska eléggé mutatja: A' mint a' Püspökök Magyar Országból-is bé gyülekezének Béts-be 1782ben Vidik Piusnak tiszteletére, a' szokás és Ecclésiai Etiquette szerint mindnyájan kezét tsókoltak, tsak Gróff Eszterházy nem. A' kéz-tsók helyjett leborúltt Elötte, 's lábát tsokolá-meg. Nem nézte ezt meg-indulás nélkül a' Pápa, 's még nem egyenesedett vala fel a' Püspök,

mi-

midőn ez áldó tsókját tonsurájára nyomta a' Püfpöknek. Ez a' történet Bétsben mind a' Papi, mind a' Világi Rend előtt szemet szúrt. —

Azt sem hallgathatom - el , hogy a' Püfpök , a' Pápanak Bétsből lett ki - indú - sa után tsak tsak - hamar , a' Szent István Rend nagy kerefztét 's tsillagát kapta ajándékban a' Fejedelemtől: de azzal ment - vén Magát, hogy Papi alázatofsága minden világi fényességeket el - hárít, a' Királyi kegyelmet el - nem fogadta; 's így ez helyjett egy Püfpöki gazdag kerefztet kapott.

Eftve felé P. Leo Mária Szaiczot , az *Igaz Magyar* Iróját látogatám - meg. Nem szégyenlem meg - vallani hogy róla való gondolkozásomban nagyon meg - tsal - lattattam. Irásait olvasván én őt egy mérges, homályosan gondolkozó, 's fok dol - gokban járatlan embernek gondoltam vala :

M 2

most

most pedig láttam hogy az ember igen sokat olvasott, sokat írt, fáradhatlan szorgalmatofsággal bír, és kivált a' hazai történetekkel igen esméretes. Első meglátása megérdekli a' nézőt; kantsalúl néz felre, bajuszát beretválja, 's azonban röth szakálla hofszan nyúlik-le meljén. Óldalán a' szíj-övről az *Olvasó* tsörög, mellynek akkor apologiáján, szent tűznek hevülve, dolgozott. Mődja monasticus alázatofságú: de ha a' szent Szék hatalma 's tekinteti fordúl-elő, már akkor kéz az Athletai viadalra. A' Protestánfokra sem nem haragszik, sem őket akár mit tanítsanak, írjanak, mondjanak, nem bántja: de a' Catholicusban a' legártatlanabb heterodoxiát sem nézheti. Semmit sem becsül annyira mint a' Martyri koronát, és azt óhajtja, hogy neve a' P. Fast és Merz neve mellé tétettefsen. El-szenvedi ő azt békefégesen, ha tsak személyjét bántják; ha munkáiban tsak a' ki-dolgozáft érdeklik: tsak a' hitet ne illesse senki; tsak az



ő hyperorthodoxiójától ne térjen - el. Azt mondta, midőn élefségét vetém szemére, hogy ő *nem olly kutya, hogy ne ugasson*: noha az is igaz, hogy nem vetemedne arra, a' mit munkájának csak nem minden forra mutat, ha arra mások által nem volna kérelve. Valóban mutatott egynehány levelet, a' mellyben K — — Ur tüzelte, 's kérte hogy ezt 's ezt támadja - meg: de ez a' K — — Ur nem *Kovachich*, tudod, mert az ő vele folytatott Levelezés nem a' leg - nagyobb barátságot 's egyenlő gondolkozást mutatja. — Ő rá P. Leo azért is bocszankodik, hogy vele viadalra szállani nem akar.

Szabó Dávid Urat a' Nagy - Afszonyhoz tett Eucharisticonjai miatt, 's Batsányi Urat a' Magyarok' vitézségeért indúlatosan fzereti: de Révait az Eroticumokért, azt mondja, már egynehányszor meg - akarta tsapkodni. Ha azokat Kazinczy írta volna (ezt veté hozzá) a' ki

M 3

Kál-

Kálvinista, rossz neven nem venné; de Révaitól . . . . . Néki bízattam hogy Kazinczy az ilyen crizisen fel-nem akad, 's csak azt kéri hogy meg ne dítsérje, mert nagyon szívet azok közzé számláltatni, a' kiket P. Leo veszedelmes embereknek tart.

Hidd-el Barátom, én P. Leótól gondolkozásunknak ennyire különbözése mellett-is, titkos satisfactióval jöttem-el, és Egerbe nehezen jövök ezután, hogy őt meg-ne látogassam. Gondolkozása módjától irtózom, mert haszontalan! én eretnekségben neveltetem: de az Emberben van valami, a' miért még az ilyen széll-el-bélelt Tudós \*) is, mint én vagyok,

---

\*) Széll-el-bélelt Tudós, Aufklärungs Phantast a' neve annak P. Leonak Irásaiban, a' ki a' lelki-isméret és meg-győződés szavát követi, melly ha meg-tévedt-is, minden jó szívű ember előtt szent szó, isteni hagyás!

gyok, reá nem haraghatik. Hadd mondja a' mi felől őt lelki-ismérete meg-győzte; minekutánna ez a' veszni indúltt Világ látni mer, 's nem állítja vétéknek, hogy az értelem belső sugallását kövesse; nem lehet attól tartani, hogy tanítása veszedelmes légyen. 'S én ebben-is tisztelem Ő Excellentziájának a' Püspöknek börtsefségét, hogy ezen munkát nem gátolja ugyan; de Egerben nem nyomtattatja; holott másoknak íráfait, a' millyen például az Indufok Börtsefsége ( profanus mind maga a' Könyv, mind a' Fordító) tulajdon műhelyéből 's tulajdon költségeivel botsátatta ki.

Innen a' Várat és a' Metsetet nézni mentem. Az utóbbik a' maga épségében áll, 's keresztyén isteni-tiszteletre fordítatott; az elsőbb el-omladozott.

SZÉPHALMY.

M 4

XV.

---

XV.  
U T A Z Á S O K.

---

F Ü R E D.

Veszprém, Nov. 3dikán  
1789.

**L**áttam Horváthot, 's olyannak találtam őt, a' millyennek képzeltem. Nem betsülöm most kevesebbé, mint az előtt betsültem, míg tsak az enthusiasmus ragadozott ölelésére. Ennél többet nem mondhatok.

Octobernek utolsó napja vala az, a' midőn én, Budáról 29dikben indulván meg, Füredre értem. Nem gondolhatisz kedvetlenebb időt. Ködös volt az Ég; fokszor alig lehetett három száz lépésnyire is ellátni, 's az ősz hideg szele a' parázs esőt kotfimba verte-bé. — Már látszott  
a'

a' Balaton; látsza a' Tihani fél - sziget, 's annak kö - sziklás hegyeinek bértzein az Apátúrság kettős tornya; de olly homályosan, hogy azt ki - láthatni szerentsének tartottam. Szőlők közt kellett egynehány egymás mellett épültt kis helységekben kereftül - menni. A' környék olly bokros, követses, dombos, valamint a' Torna Vármegyeiek; 's engemet a' Balaton és a' szélén lévő szőlő - hegyek, (hol Gróff Szécsényinek benn a' szőlő közt egy két forá nagy épületje van) a' Klopstock: *Schön ist Mutter Naturja* után a' Zürichi szőlőkre 's tóra, 's valamelly kedves el - tévezetés é vagy öszve - hasonlítás által Bodmerre, Breitingerre, Gesznerre, Hirzelre 's Horváthra álmodoztattak. Be fokszor mondtam azon Óda' végét, melyet Klopstock a' Bódmer látása után írt, egygy kevés változtatással az én gondolkozásom szerint:

Oft erfüllt das Geschick was das erzitternde  
 Volle Herz kaum zu wünschen wagt,

M 3

Wie

Wie von Träumen erwacht, fehn wir dann unfer  
Glück,

Sehns mit Augen, und glaubens kaum.

Diefes Glücke wird mir, als ich das erfte mal  
HORVÁTH's Armen entgegeneil'.

Végre ki-buktunk a' szőlők közzül, 's  
Füredet, a' díztelen Füredet, magunk előtt  
láttuk.

Horváth Szántódon vólt, túl a' Bala-  
tonon, hová Tihannak kelle menni. Em-  
berei oda útasítottak, mert ezek engem  
annak a' Bárczaynak gondoltak, kit Urok,  
Munkátsról írtt levelem után, ezekben a'  
napokban várt vala. Lovaim nem mehet-  
tek tovább annyira ki-vóltak fáradva; a'  
helységben pedig hirtelen ujjakat nem kap-  
hattam, mert azok a' legelőn vóltak. —  
A' Nap hanyatlani kezdé, a' köd Szántó-  
dot és Tihant közelébb mutatta, a' mint  
van valójában; én repültem vólna Hor-  
váthhoz; — — ezek reá bírtak, hogy  
Aszalayval 's tselédemmel, eggy szövét-  
ne-

neket vévén kezünkbe gyalog útnak indúltam. — Te ezeket a' kitsínségeket elúntad hallgatni, úgy é? — De tudjad, azon napon, a' mellyen én Horváthot legelőször szorítottam meljemre, nékem semmi érzés nem vólt kitsínség, 's nem is lesz az, soha. — Az út alkalmatlan vólt; majd vízenyős réteken, majd meredek 's nedves kö-sziklákon kelle mennem, 's Tihán nints közel: de a' nyughatatlanság szárnyakat füze lábamra, 's míg a' révházhoz értem a' Tihani fél-sziget tulsó oldalán, egészen el-estveledett. Kevéssel az előtt menének által a' Hajófolk, 's csak reggelre vártak-vissza. E' szerint én a' révházban vontam-meg magamat, melly annyira teli vólt, hogy több ember belé nem férhetett vólna; 's búfan képzeltem-el, melly hofszú fog lenni éjjelem, hol sem ágyat nem kaphattam, sem egészen által-ázott öltözetemen kívül egyéb ruhám nem vólt. Végre meg-szántak az Istenek, 's valamelly lármázás azt jelentette,

hogy

hogy a' hajókok vissza-jöttek. — Tíak  
 másnap reggel akartak vissza-térni; de  
 le-itattam lábokról, 's meg-igérttem,  
 hogy ha majd hólnap vissza-jövök, ismét  
 meg-itatom; 's égő fáklya mellett léptünk  
 a' hajóba. A' Legények danóltak, hátra  
 dültek, de sérelem nélkül, 's igen későre  
 vettek-ézf're hogy a' tsólnakot farral hajt-  
 ják-előre. A' közepe táján a' víznek el-  
 óltatták a' fáklyát, mert különben az útat  
 el-tévezítették volna; 's az inasom félel-  
 me (a' kinek nem lévén Horváthja a' ki-  
 hez fieszen, szíve haldoklói kínokkal küsz-  
 ködött) végtére tíak ugyan el-ozla, mert  
 szereztséfen el-jutánk a' parthoz, honnan  
 Szántód felé a' feneketlen 's vermes ingo-  
 ványon égő szövetnek mellett vezetett is-  
 mét a' három ittas legény.

El-ütötte vala a' tizenegyet, midőn  
 Szántódra bé-értem, de Horváth még fen  
 volt 's dolgozott. Hafzontalan volt fel-  
 tenni hogy nevemet egyy ideig el-titkol-  
 jam;



jam; nem emlékezem egyébre, hanem hogy ezt mondtam: Én vagyok —y, 's meljére szorúltam, 's ajakaink eggyé váltak. Öszve-fontt karral jártunk fel 's alá szobájában, dolgainkat emlegettük, 's szívünk érzette, hogy bődögök vagyunk, hogy szertettünk. — Nulla ancilla fuit, quæ dicta foras evulget. Nem vala oda haza Felesége, 's e' szertint minden tartózkodás nélkül tettünk mindent annyira mintha régi esmérösök, testvérek volnánk. Mutatta azon helyet, hol Kazinczynak halálán kefergett, mutatta könyvei felett fityegő képét, verseit olvasgatta 's danolt, a' mi néki elementuma. Közel vala 10. óra éjjel midön tfak számára készültt vatsoráját fel-hozták, ettünk, danolt, 's le-feküdtünk.

Horváth harmintz esztendő's, feleséges de gyermektelen, középszerü magasságú, igen nemes képezetü, de a' mellyet szokatlan különöségeivel defigüriroz. Igen

fo-

fokat hasonlítanak lineamentumai, kivált fekvő homloka, 's nyerges orra IV. Henriknek Rúbens által festett 's Janinet által rézbe véselt 's színekkel nyomtatni szokott képéhez, csak hogy ő ifjabb mint a' Király akkor vala mikor festettetett. Igen fekete szálás bajusza el-fedi száját; hajai pedig, mellyek természetöl göndörök, mind oldalról, mind zopf gyanánt hátúl tsombók módra vannak meg-kötve; veres pafzomántos nadrághoz egygy tenger színü rövid mentét veszen, 's egygy kalpag formára metfzett nyufztos 's veres bárfonyú süveget. Vig, pajkos, tréfás, elmés és igen alkalmas mindenre: de minden tselekedeteiböl érettség, philosophiai tsendefség és a' mértéken túl ható, de nem vak áhítatofság látszik. Innen van, hogy ő még verseibe is valahol előhozhatja, religiosumokat egyvelít; 's megvallja, hogy ha valamelly napon imádkozni el-felejtkezett, retteg, és magát nem tudja egygy hamar meg-nyugtatni; innen

van,

van, hogy gondolkozásának módja azzal, a' mit az Oskolában bé-fzívott és tanült, olly szorofsan eggyezik; 's innen hogy a' halál után vártt állapotról mind verfeiben olly gyakorta emlékezik, mind azt elmélkedéseinek tárgyaivá olly gyakorta tészti. De tsak ugyan távol vagyon ő minden Lavateri phantaftaságtól; elméje valóságos elmélkedésekhez szokott, 's több férfiúi erővel bír, mintsem hogy Phantasmák által - el fzedítefsen. — Szíve jobbít-hatatlan, jól-tévő, szelíd, erköltsei tiszták, fedhetetlenek, 's tárfasága igen kedves. A' leg-kényesebb Parisi ízlésű Af-fzonyság is el-felejtí hogy néki bajusz borítja - bé fzáját, hogy hajai tornyokra nintsenek fűrtözve, hogy dohány parfümírozta ruháit 's gyönyörködve múlat tárfaságában. Cancellarius Gróf Teleky, ő Exc. Gróf Szécsényi, Septemviralífta B. Ráday!, a' mi Rádaynknak fia, a' vóltt Tihani Apátúr, őt kegyefségekre 's tárfalkodásokra méltóztatták.

Men-

Mennyit tudnék még írni, a' mellyek az én Horváthomat közelebből esmértek. Férjfiúi érettség, elevenesség, pajkosság, tréfa, tüz, a' leg-kedvesebb szelídséggel öszve-szöve, az, a' mi őt a' Néző előtt kedvesé téfzi. — Novembernek 2dikán már tisztább vala az idő; által eveztünk Tihanra, egynehány Magyar Verfeket mondtunk a' Balatonnak, 's éjtszakára Füredre menénk, honnan ma dél-után jöttem ide.

Nem képzelheted - el, Barátom, melly kiesen-rút Tihan. Ollyan ő mint a' Toilette mellett ülő borzas Lyányka, mikor bocszankodik hogy álmából fel-költötték. Cybele Anyánk a' maga bizarrságát akarta mutatni mikor ezt a' kis Cyprust tfinálta. Szebb Anglus kertet nem lehetne készíteni sehoh. Füredről jöven Tihannak darabos éktelen dombok, széles kő-repedések, két nádas tó, szántó földek, szőlők tolják magokat a' Néző elibe, 's mindene

van,

van, a' mivel a' Természet pufztását fel-piperézni lehetne. A' Helység kitsiny, és annak nagyobbodását reményleni nem is lehet, mert vidéki leányokat a' Lakofok a' víz fáradttságos fel-hordáfa miatt nem kapnak, 's tfak egymás házához házafodnak.

Füreden még fél napot múlattam. Az első idő zárva tartott, annyira hogy tfak a' fürdőhöz sem mehettem-ki, 's Horváthnak a' Balaton szélén most épülő nagy házat tsak mésziről láthattam. Szives el-gyengülésel váltam-el karjai közül, 's áldottam azt a' bódog órát, a' melly ötet nékem, 's engem néki szült.

SZÉPHALMY.

## XVI.

## KERESZTES BÁLINT

KEDVESÉHEZ

TORNAI MÁRGITHOZ,

a'

SZENT FÖLDRŐL.

Kafán, Septemb. 24dik 1789.

PÁLÓTZI

HORVÁTH ÁDÁMHOZ.

Ó Te, kinek harsány hadi-kürtje Tihannak  
enyelgös

Szüzeit eddig nem-hallott hangokra tanítá,  
Hogy valamerre kevély hullámjait hányja zajogva  
A' Balaton, Hunyadit, Hunyadit riadozzon az  
erdő! \*)

HORVÁTHOM jer, akár Plátóddal az Elme'  
nem-esmértt

Lé-

---

\*) Tzélozás Virgiliusnak e' szép versére: Cla-  
massent: ut litus Hyla, Hyla omne sonaret.

Léte felől ébrentt álmokba merülve bolyongasz,  
Én oda nem késérlek: — akár CSAPODIDnak

\*) igazlott

Karján, a' rejtett Szépség' ösvényinek indulsz;  
Jer, kérlek, 's Eratóm mit adott ajakimra, fi-  
gyelmezz!

Kedvell ő Téged, noha gyenge virágit hajadból  
Calliope, lauruft nyujtván helyjébe, ki-fzedte.  
Halld azt most tőlem, majd tőled hallja Julis-  
kád \*\*)

ANDRÁS \*\*\*) — esmered őt, mert gyász-  
dombjára firalmas

Könnyeket hullattál magad is — temetőit Urának  
Lenni pogány kézben nem fzemlélhette továbbá.  
Fel-kél, kardot övedz, 's koronáját férfi fíakkal  
Váltja-fel, és viadalra nevelt Bajnokjait a' nagy

N 2

Ní-

\*) Somogy Vármegyei Fő - Szolgabíró CSAPO-  
DI GÁBOR Úr, nékem is fzívefen betsültt  
kedves Barátom.

\*\*) Horváthnak Hitvefe OROSZI JULIÁNNÁ  
Afszony.

\*\*\*) Ildik ANDRAS Király, ki ezen hádról  
JERUZSALEMI ANDRÁSNAK is nevez-  
tetett.

Nílusnak mefszére terültt mezejére vezérli.  
Mint lobogott a' vér színű szent jellel havazló  
Pallástjok \*)! Cherubim mind egyyike, nézzed  
akár szent

Öltözetét, akár ártatlanbb erköltsit, ha szintén  
Eggy újabb Néro gyilkos lángjára vetette is.\*\*)  
Nötelenek voltak; — Bajnokhoz az ille; — KE-

## RESZTES

BÁLINT vólt egyedül kit TORNAI MARGIT  
az óltár

Zsámolyain Hymennek örök hűségire vonfza.  
Ez most a' zuhogó Jordán fővenyére le - dülvén  
Mint a' Magzatitól meg-fosztott fűlmile fir, ri,  
A' fiket erdők közt ekként zengette panafszát:

Sefete femew zeep Zwlgiecke \*\*\*)  
Reprólhetneec chaf mint a' fecke,  
Megh ma faalneec femed lattara  
Ublacod rosteliosattiara.

6

\*) A' Templariusok, kiket én Keresztúroknak,  
vagy Kereszteseknek neveznék, fehér köpe-  
nyeget viseltek, mellynek bal oldalán egyy  
posztóból szabott veres kereszt látzott.

\*\*) Philippus Pulcher Frantziai Király

\*\*\*) Hölgy, Menyetske, fiatal Afzony, leány.



S addig dwdolnaam eenecemet  
 Nig megfánwán esdefleesemet,  
 Kis kamaraadba bee fogadnaal  
 'S ewledbe niugwo helyet adnaal.

Nem fellene nekem falitka,  
 Hogh engemet benne tarch fogwa,  
 Mert ha elüzneel is mellwled  
 Nleeg sem repeulneec el én twled

Deelben aştalodra reppennek,  
 Etkes widam wendeged lenneek,  
 Megchipegetnem falatodat,  
 Poharadbwl innam borodat.

Ha pedig sonnaal karsfekedbe  
 Selsaalneek rokkaad weseiere,  
 S olli busan nieognem enecememet  
 Hogh kóniet hullatna seep semed.

Estwe ugian ha aalom niomna  
 El buinek seureu karpitodba,  
 De még hainal elwtt ió reggel  
 Sel kötneelec wig tsörgésemmel.

Ugrandozwa iarnec afforon  
 Sel s ala puha paplanodon,  
 Sélre rantogatnaam fendeodet  
 Zogi lathassam bofor \*) emleödét

O fi wólna bóldogabb mint én  
 Szeep woelgiechkeiében hewermén?  
 S ha bimbochfait chofolhatnám  
 Beela \*\*) is irigien neezne rám!

Taj de mint az arwa gerlige  
 Ugi buidosof en mostan nieogwe  
 Mert nekem sarniaim ninchenef  
 Kif seep Margithomboz wigyenef.

Andras alatt werzeo buzgannial  
 Wivof mindennap a Pogannyal,  
 Annaf draagalatos wereert  
 A fi erettem is onta weert.

6

\*) Bokor, egy pár. Bokor keztyü, bokor  
 tzitrom, egy pár keztyü, egy pár tzi-  
 trom.

\*\*) IVdik Béla, II dik Andrásnak fia.

S a mikor karom a halmaakat  
 Ugi apritia mint a torzsaakat,  
 Igi fialtoſ ſent Jezusomhoz:  
 Wigi Uram egickor Margithomhoz!

S im tiſtulni laatom az Eget;  
 S raam a Nap wig sugaart ereget,  
 Azt telentwen hogi nem ſokára  
 Wiſa wiſ az Iſten Thornára.

Igy végzette dalát Erátóm, 's el-tűne. Sze-  
 mérmes

Szép nyaka még ragyogott a' ködben, 's szélnek  
 ereſztett

Fürtjeiből olly kellemetes fzag szálla-le hozzám,  
 Mint a' millyet ereſzt ki-virított bokra Füred-  
 nek

Vagy Szántód gyönyörűn zöldellő gyepe, mi-  
 dőn azt

Balzfamos violák lepik - el még gyenge tavafszal.  
 Homlokomat myrtus koszorú 's szép rózsfa keríté,  
 'S tsattogatott szárnyan két kedvelt híve re-  
 pült - el

Cyprisnek, fzent védje bizonyſágára, felettem. --  
 Élni fogunk kedves HORVÁTHOM! Tégedet  
 ádáz

Bellonád hadi kültre kiált, 's már szárnyra repített  
 Hangjaid a' ki terültt Egeken úgy dörgenek, a'  
 mint

A' dagadó Balaton 's Hunyadidnak mennyköve  
 dörgött:

Engemet hív Eratóm ki-virított erdeje' békés  
 Arnyékába vezet, 's ottan a' Hóldnak ezüst-fzín  
 Fényénél, olly búslakodó hangokra tanítgat,  
 Mint a' Nyúgoti szél lágy nyögdétsléfe, midön  
 az

Illatozó rózsák közt Czenczimet alva találja. —  
 Örvendj! élni fogunk! 's később Unokáim öröm-  
 mel

Emlegetik, HORVÁTHjáért mint ége KAZIN-  
 CZY.

## J E G Y Z É S E K ,

Az 5dik, 6dik és 7dik forára ezen  
 Költeménynek.

**H**ORVÁTH ADÁM Úr, a' mint minden  
 tudja a' ki Hazai Litteraturánk' gyü-  
 möltseivel nem egészen esméretlen, Hu-  
 [nya-

nyady Jánosnak tetteit éneklette, és a' Lélek halhatatlansága felől egy munkát botsáta - ki Pápán, 1786ban. Gondolkozásaink az utolsóban még azon szent kötéltél alatt sem férhetnek egygyüvé, a' melly bennünket örökre öszve - kötött. Ő azt állítja, hogy a' Lélek halhatatlanságát természeti okoskodások által is meg lehet mutatni: én pedig azt, hogy a' Philosophia azt nem tanítja positive; leg-alább nem úgy, hogy az ellene támadható kétségek egészen el - oszlattassanak. — Hogy a' természetben semmi sem veszhet - el, azt kétségbe senki sem hozza: de még itt nints vége a' kérdésnek. Kertemben áll az a' nagy tölgy - fa, a' mellynek árnyékában öfseim a' bódog házi nyugodalmat érzették; egy irigy szél fel - dőjti azt; tüzre rakatik; füstté, hamuvá, porrá, földdé, tsemetévé, gőzzé, tápláló nedvességgé válik; — mondhatom é hogy az a' tölgy - fám, a' melly alatt Nagy - Atyáim barátjait vendéglették, a' melly alatt az Anyám

engem szoptatott, **MÉG-VAN**, — **ÉL?**  
 — Azt a' Vakondokot, a' melly kertemet  
 fel-túrja, **Kertészem** agyon üti; — meg-  
 hal az, lelke (némellyeknek igen különös  
 vélekedések szerint) a' Természetnek ne-  
 mesítő gráditsain szamáriba, lóba, kutyá-  
 ba, majomba mégyen-által; — mondha-  
 tom é hogy az a' vakondok, a' melly ker-  
 temet turkálta, nem-szüint-meg **LENNI?**  
 — mondhatom é, hogy **ÉL?** — tudja é  
 az ilyen majom, hogy kutya vólt, ló  
 vólt, számár vólt \*)? 's az illetén el-  
 változások mellett való **EL-NEM VE-**  
**SZÉS — MÉG NEM HALÁS, HALHA-**  
**TATLANSÁG** meg-eggyezik é azzal a'  
 halhatatlansággal, a' mit az én forróan  
 szeretett, és nem tsak szíve jóságáért,  
 hanem élefen látó elméje miatt is tiszteltt  
**Barátom** a' Fel-támadásnak annál erőfeb-  
 ben

---

\*) A' Lucianus Kakasa ugyan emlékezik arról  
 hogy ő egykor Pythagoras, annakelőtte pe-  
 dig Euphorbus vólt: de — Lucianus!!!

ben leendő meg-állítása kedvéért keres?  
 — A' Revelatio a' dolgot végképpen el-  
 intézi. Ez nem csak *balbatatlanságot*, de  
 a' melly természeti módon meg nem eshe-  
 tik, hanem tsuda tévő isteni erőt is kí-  
 ván, *fel-támadást* is tanít, midőn azok-  
 nak, a' kik meg-keresztelkedtek és hisz-  
 nek, menny-országot ígér; azokat pedig  
 a' kik, az egyik keresztvény Felekezet  
 hitele szerint, szent forrásba nem mártód-  
 tak, és nem hisznek, pokollal rettentí.  
 Ebben az ígéletben 's rettentésben minden  
 keresztvény Lélek meg-mozdíthatatlan fun-  
 damentomot talál \*): szintén úgy, mint  
 az, a' ki, ha bár nem vólna is a' Lélek  
 halhatatlan, Ciceróval meg is azt óhajtja  
 hogy

---

\*.) Igaz hogy Mofes a' vétkezőket sehol sem  
 ijefzti pokollal, hanem harmad és negyed  
 íziglen baló büntetéssel; sőt alig lehet va-  
 lamelly világos és kéttségen kívül lévő he-  
 lyet találni az ó Testamentomban, a' hol  
 Menyország és Pokol tanítatna, mert a' Jób  
 erős

hogyan az az légyen, 's annak hívésétől magát el-vonattatni nem engedi. —

A' mint mondtam, a' kérdés, míg csak az emberi természeti értelemnek tétetik tárgyává, nints úgy meg-fejtve, hogy minden kétségek el-ozlattafsanak. Mi nem lehet a' Lélek azt alkalmasint kitanúlták a' Philosophusok; noha még itt is nagy szakadások vannak, minthogy a' nagyobb rész abban állapotodott-meg, hogy a' Lélek test nélkül nem dolgozhatik; sőt fokban kéfzek azt is vallani, hogy a' testtől való meg-váláskor valamelly igen vékony testetskét vífzen oda, a' hová mégyen: — de miből álljon? mi légyen? azt  
fen-

---

erős hite eránt a' Philologusok közt nagy tsata vagyon: de ennek okát, a' kik Theologiát tanúlták, könnyen elő-adhatják; állhatatofan meg-állapodván, a' mellett, hogy az új Testamentomban az világofan és igen fokfzor tanítatott, és így kétségbe nem vétetődhetik.



fenki sem fedezi-fel, ha a' Mendelsfohn  
 lelkének két mértékével bír is. — Egy  
 eléggé nem tisztelhető kedves Tanítóm,  
 Prof. SZENT-GYÖRGYI ISTVÁN Úr,  
 Sáros-Patakon, (kinek széles ki-terje-  
 dett tudományához és szíve jóságához én  
 annyira bízok, hogy biztosan követném  
 lépéseit vaktában is, ha a' Teremtő ellen  
 nem vétenék ez által, a' ki nekem nem  
 Barátot, hanem a' belém fújtt isteni par-  
 ticellát, vagy egy ételemben vévén, ön-  
 nön-magamat adta annyira Vezéremnek,  
 hogy ha *est* követem, ha hibázok is, hel-  
 lyesen lépek; ha pedig *nem est* követem,  
 ha helyesen megyek is hibázok) nagy  
 erőt talál abban az el-gondolásban, hogy  
 a' test maga-magába nem hat: de neve-  
 zetesen Hollmannal, meg-vallja azt, hogy  
 a' Teremtői Mindenhatóságnak nem vólt  
 talám lehetetlen a' testet annyira raffiníroz-  
 ni, hogy gondolkozhasson. — Valóban  
 a' testet és annak természetét, tehetségeit  
 nem esmérjük még jól. Test egy szikra,  
 test

teft egy marok puska-por: de vesd-  
 őszve, meg-látod mitfoda előre nem-kép-  
 zeltt effectusa lesz. 'S nem lehet é vala-  
 mi illyes a' Lélek is?

El-akarván vonni elmémet a' Termé-  
 szet' mindenekben egy törvényt, egy  
 rendet követő munkáinak szemlésétől,  
 melly azt tanítja hogy minden a' mit lá-  
 tunk, lesz, van, vólt; lesz, van vólt;  
 's újra lesz, van, vólt; de soha sem az  
 a' mi vólt, hanem mindég valami egyéb,  
 úgy hogy nem csak formáját, hanem az  
 ENjét, EGOját is változtatja; — el-me-  
 redvén, el-vakúlván, el-fzédülvén, a' ta-  
 nító Természet simplex szavától való el-  
 távozásom alatt, vissza-térek a' honnan  
 eredtem, 's meg-elégsem azzal, hogy  
 ha magára nézve M<sup>ÁS</sup> FÉLE is bár a'  
 fel-fedezhetetlen Igazság, de én redm nézve  
 AZ, a' minek én képzelem: ezt kiáltom:  
*Es möge sich mein Feind mint solchen Gril-  
 len plagen!* — — Az álmodozáshoz nem

szo-

szokott elme azonban a' hóld-világot is hafznára fodíthatja, 's a' mellett is bátran lép, ha meg-vallja is, hogy a' hóld világ nem láttat olly világosan, mint a' ki-de-rültt nyári Nap fénye, 's ki lép a' Pyrrhonismus tengeréből, ha bár tudja is, hogy a' part parázs és vizenyős.

Ezen homályos dologban leg-tökéletesebb világofságot kap az, a' ki a' régi Nemzetekig tér-vissza a' Történetek fonalán, 's tapogatja, egyik vagy másik értelem *bol*, mikor és kiknél vette eredetét?

Végtére a' mi a' Moralitást illeti, azt tartom, hogy ha valaki bukni akar, megbukik bizonyosan akar halhatónak, akar halhatatlannak tartsa a' lelket. Az egyik azért öli-meg magát, mert azt hiszi, hogy ezen tselekedete által nyomorúságának tökéletes véget vét: a' másik pedig, (ezt mutatja az Uticai Cató utolsó éjjele, midőn ez a' nagy ember,

ber, Plátónak halhatatlanságot tanító dialogusai által gyúlasztotta magát hibás ugyan, de még is tsudálást érdemlő tselekedetére) azért, mert jobb életre virradást vár.

Ezeket úgy mondom, mint Philo-  
phus, nem mint Kerefsztyén. — Lész bi-  
zonyosan a' ki ezen egyenefségemet kár-  
hozhatni fogja, de hát árt é a' Religiónak,  
hogy szabadon követjük a' Természet Te-  
remtőjének mellénk adott Kalaúzáát, az ér-  
telmet? 's ha a' Philosophiát tanító Profes-  
sor, ha bár Pap is mint az én tizteltt  
SZENT-GYÖRGYIM, szabadon ki-mond-  
hatja gondolkozását: miért vólna tilalmas  
azt, a' mit érez, ki-mondani eggy olly Iró-  
nak, a' ki interna vocatiot érez arra, hogy  
mondja a' mit lát.

Gyengébb Lelkek! ne kívánkozzatok-  
le a' benneteket szerető Anya karjairól a'  
fikra! Itt állaní, lépni *veszedelmes*: amott  
nyúgodalmasan ülhettek! —

**KAZINCZY.**

---

## XVII.

# IGAZÍTÁSOK.

---

**P**rof. *Baróti Szabó Dávid* és *Batsányi János* Urak előmbé terjeszték, hogy a' mit én a' *könnynek* le-irása eránt Prof. *Szabó* Ur felől Orpheusomnak 48dik lapján mondtam, nintsen a' szerint; és hogy Sz... Úr a' könnyet sohol sem írta könnynek két n-nel a' mint én állítottam, hanem csak eggyel, a' mint most is írja. Meg-esmérem meg-tévedésemet, még pedig készen, önként, és azzal a' titkos örömmel, a' mellyel eggy betsületes ember szokta meg-esmérni botlását, mikor arra valaki figyelmetesé teszi. Szeren-  
tsémre nem kell pirúlnom miatta, mert akár melly hihetetlennek tetszik is az talám eggy némelly epe-sárral el-futott embernek, szívem még is azt a' tanúságot teszi, hogy ezen meg-tévedésembe semmi

mellékes tekintet nem egyveledett. De én azonban még is tsak két n-nel írom a' könnyet, mert valamelly fejdítés azt sugja, hogy Eleink ezt a' könnyütől (levis, leve) vették, minthogy expletur lacrymis egeriturque dolor; — és továbbá is óhajtánám hogy Iróink az ambiguitás el-távoztatására a' lacrymat *könnynek* vagy *könnynek*, *könnynek* pedig tsak a' libert írják; léppen úgy mint a' *hónappal* a' craft, a' Mensist pedig *bónappal*; a' *mellyel* a' qvi-t, a' pe-ctust pedig *melj-el* szoktuk jelenteni. — Továbbá mivel meg-történhetnék, hogy a' meg-jegyzett foraimban az *igazabb izlés* alatt nem tsak *Orthographiai izlést*, hanem *Poetai Aesthesist* is érthetne valaki, jelentem, hogy az én ítéletem szerint semmi Logica-val nem bír az, a' ki ottan az utóbbikat-is keresi, mert ott arról szólni nem volt hely: elég egyenességgel bírván különben, akár mi érjen érette, világosan kimondani, hogy én annak *Orthographiai izlést* nem tulajdoníthatok nagy mértékben,

ben, a' ki a' szók le-írásában nem tekintí az eredetet, hanem a' hangzatot. Így tsak a' *des* nem *adj*, hanem *aggy*; — a' *finas* nem *hagyi*, hanem tsak *baggy*, — a' *do* præt. perfectuma nem *adta*, hanem *atta*; a' participiuma nem *adtta*, hanem hasonlóképpen *atta*, a' *Nagyságod Nattságod* vagy éppen *Nattsád* lepsz. — Sem RÉVAI nem hozódott olly véggel elő, hogy az ő említése által (ki nem tudja az ő közötté és Sz.. Úr közt forgott pert?) Sz.. Úrnak titkos döfést adjak, mert én Sz.. Urat, ha szintén van is írásaiban eggy és más, a' mit másként szeretnék látni, jó embernek, 's betsüléft érdemlett Hazafinak tartom, és soha azon kedvetlen eseteken, a' melyekre jutott, nem gyönyörködtem: hanem egyedül azért, mivel RÉVAI mind Ujság-leveleiben és verseiben, mind pedig az általa közre botsátott Magyar Poeták munkáiban, 's az Oskolai könyvekben is, világos jeleit adta annak, hogy ő ezen tárgyat vizsgáló szemekkel fogta; 's rézf

---

Ízerint azért is, hogy *RAYNIST* nevezvén, a' kit munkái nem tsak Fő Poetánknak, hanem egy széles tudományú Grammaticusnak is bizonyítanak, meg-nyertt javallása, barátságá 's dítserete után, ártatlan tselekedetemet gyanúba ne hozzam azok előtt, a' kik azt gondolják, hogy tsavargás nélkül más sem tud járni, mint ők szoktak.

**KAZINCZY.**

---